

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:12

om djurskydd m. m.

Motioner

I motion 1982/83:149 av Kerstin Anér (fp) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om förnyade ansträngningar att ersätta LD50-metoden med andra tester.

I motion 1982/83:150 av Kerstin Anér (fp) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av koscherslakt.

I motion 1982/83:475 av Kerstin Anér (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av förhållandena i samband med djurslakt i vad avser det lidande som tillfogas djuren.

I motion 1982/83:789 av Kerstin Anér (fp) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om en förändrad sammansättning av de etiska nämnderna för djurförsök.

I motion 1982/83:1445 av andre vice talmannen Anders Dahlgren och Bertil Fiskesjö (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökade forskningsanslag för alternativa metoder till djurförsök.

I motion 1982/83:1623 av Jörn Svensson (vpk) yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag till ändrad sammansättning av de djurförsöksetiska nämnderna.
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en allsidig utredning genom oberoende experter rörande relevansen av djurförsöksresultat.

I motion 1982/83:1982 av Pär Granstedt m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om ny sammansättning av de etiska nämnderna för djurförsök enligt vad som anförts i motionen.

Uppvaktningar och skrivelser m. m.

I detta ärende har utskottet resp. utskottets presidium uppvaktats av representanter för Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök samt för de judiska församlingarna i Stockholm och Malmö. Skrivelser och andra opinionsyttringar har inkommit från djurskyddsorganisationerna, forskare, ledamöter i djurförsöksetiska nämnder samt från allmänheten.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande några under allmänna motionstiden 1983 väckta motioner om djurförsök, etiska kommittéer och slakt av djur.

Djurförsök

Enligt motion 1982/83:149 (fp) lider minst 25 miljoner försöksdjur döden varje år i de stater som tillhör Europarådet. En stor del av dessa djur utsätts för mer eller mindre smärtsamma försök i samband med det s. k. LD50-testet, ett sätt att prova olika ämnens giftighet som är föreskrivet i de flesta länders lagstiftning. På senare tid har såväl forskare som representanter för industrin börjat ifrågasätta LD50-metoden, som enligt motionen innebär ett stort slöseri med djur, pengar och smärta. Med förenade krafter bör forskning och industri tillsammans kunna finna bättre metoder. För politiker och forskare är det en viktig uppgift att i internationella sammanhang arbeta i samma riktning. Regeringen har därvid enligt motionären ett särskilt ansvar för att bevaka att svenska initiativ fullföljs.

I motion 1982/83:1445 (c) erinras om att riksdagen år 1978 beslöt att staten skulle verka för en nedtrappning av djurförsöken och stimulera utvecklingen av alternativa metoder med särskilda forskningsanslag. Alternativa metoder är i regel mycket billigare än djurförsök, varför det förutom etiska vinster på sikt även blir ekonomiska vinster med sådana metoder. I initialskedet krävs dock att staten anslår tillräckliga medel för att stödja utvecklingen mot alternativa metoder. Om så ej sker riskerar man att pågående forskningsprojekt avbryts och utvecklingen mot nya metoder avstannar. Motionen utmynnar i en begäran att riksdagen ger regeringen till känna vad som sålunda anförts om behovet av ökade forskningsanslag för alternativa metoder.

Utskottet vill nämna att det i Sverige och många andra länder finns föreskrifter om att läkemedel, bekämpningsmedel och vissa andra ämnen testas i fråga om akut toxicitet innan de släpps ut på marknaden. Den vanligaste metoden är LD50-metoden. LD står för "lethal dose" (dödlig dos) och 50 för 50 %. Testet, som vanligen utförs på råttor och möss, innebär således att man tar reda på vid vilken dos av ämnet 50 % av försöksdjuren dör. Metoden anses av många ha uppenbara etiska nackdelar genom att försöken kräver relativt stora mängder av försöksdjur. Fördelarna består främst i metodens enkelhet och i att den vunnit stor internationell spridning.

Utskottet delar självfallet uppfattningen om det angelägna i att användningen av försöksdjur så långt möjligt kan begränsas och att en övergång till andra forskningsmetoder stimuleras. Denna grundinställning har av utskottet redovisats vid flera tillfällen, bl.a. i samband med 1978 års riksdagsbeslut om allmänna riktlinjer för försöksdjursverksamheten (JoU

1978/79: 5). Det får förutsättas att också LD50-metoden kommer att utnyttjas i allt mindre omfattning efter hand som forskningen får tillgång till alternativ som är fullvärdiga från bl. a. medicinsk synpunkt. Enligt vad utskottet erfarit har under senare år frågan om en modifiering eller minskad användning av LD50-metoden aktualiserats i olika sammanhang. Hösten 1981 anordnade centrala försöksdjursnämnden ett internationellt symposium angående möjligheten att begränsa användningen av LD50-testet. Nämnden har därefter fortsatt att följa upp de internationella kontakterna. En särskild arbetsgrupp har tillsatts inom nämnden för att bevaka frågor kring LD50-metoden. Under budgetåret 1984/85 avser nämnden att genomföra ett internationellt symposium rörande etik och djurförsök. Också inom socialstyrelsen pågår överväganden om möjligheterna att modifiera kraven rörande dokumentation genom LD50-tester av ett ämnes toxicitet. Utskottet anser att motion 1982/83:149, i avbidan på resultatet av den verksamhet som pågår, inte f. n. påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller satsningen på alternativa metoder får utskottet erinra om att centrala försöksdjursnämnden enligt 1978 års riksdagsbeslut skall särskilt verka för en minskad användning av försöksdjur, bl. a. genom att främja utvecklingen av alternativa metoder till djurförsök. För detta ändamål har nämnden tillförts successivt ökande budgetmedel. I nämndens anslagsframställning för budgetåret 1984/85 har yrkats en betydande höjning av anslaget till forskning och utveckling rörande alternativa metoder. I anslagstilldelningen kommer nämnden att prioritera forskningsprojekt som innefattar användande av humant cellmaterial. Utskottet finner med hänvisning till det anförda att inte heller motion 1982/83:1445 bör föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

De djurförsöksetiska nämnderna

I enlighet med 1978 års riksdagsbeslut har i varje högskoleregion inrättats en djurförsöksetisk nämnd med uppgift att pröva den tillämnade användningen av försöksdjur i verksamhet som avses i 12 § första stycket lagen (1944: 219) om djurskydd. Vid prövningen skall hänsyn tas till å ena sidan djurförsökets betydelse och å andra sidan lidandet för djuren. Nämnderna har en rådgivande funktion och skall biträda dem som leder djurförsöken med råd. Nämnderna skall skyndsamt underrätta miljö- och hälso-skydds-nämnderna om prövningen.

I varje nämnd skall ingå lika många lekmän, forskare och representanter för personal som handhar försöksdjur. Bland lekmännen skall ingå representanter för djurskyddsorganisationer. Antalet ledamöter bestäms av lantbruksstyrelsen. Ledamöterna utses av lantbruksstyrelsen för högst tre år i sänder. Bland ledamöterna utser lantbruksstyrelsen ordförande och vice ordförande.

I tre motioner anfördes synpunkter på de etiska nämndernas verksamhet

och sammansättning. Enligt motion 1982/83: 789 (fp) bör fördelningen mellan forskare, försöksdjurspersonal och lekmän inte vara låst vid de principer som hittills fått gälla. Motionärerna förordar en allsidig sammansättning av nämnderna som gör att de nya möjligheterna på försöksdjursområdet kan tillvaratas och aktivt föras fram. Det sker bäst om lekmän resp. forskare som specialiserat sig på djurforskning utan experiment och experiment utan djur får en starkare ställning i de etiska nämnderna.

I motion 1982/83:1982 (c) förordas en sammansättning av nämnderna där hälften av medlemmarna utgörs av forskare och försöksdjurspersonal och den andra hälften av lekmän. Bland forskare bör också ingå t. ex. forskare som prövar alternativa metoder samt etologer. Av lekmanrepresentanterna bör liksom nu hälften företräda djurskyddsintressen. Det är också angeläget, anser motionärerna, att stärka det politiska ansvaret i nämnderna. Därför bör en fjärdedel av ledamöterna utses politiskt.

Den allvarligaste kritiken mot verksamheten i fråga framförs i motion 1982/83: 1623 (vpk). En grundläggande svaghet hos nämnderna består enligt motionären i att djurskyddsintresset är underlägset intressen med materiella drivkrafter bakom sig – de djurforskande etablissemangen och de i försöken inblandade affärsföretagen. I nämnderna besätts majoriteten av platserna med personer som för sitt levebröd är beroende av försöksdjursverksamhet. Nämndernas sammansättning bör enligt motionen ändras så att majoriteten utgörs av lekmän. Bland fackrepresentanterna bör vidare finnas personer med mera allsidig kompetens än f. n., t. ex. etologer, veterinärer m. fl. Motionären tar slutligen upp en mera allmän aspekt på frågan om djurförsök, nämligen om djurs reaktioner på olika ämnen över huvud taget kan överföras på parallella mänskliga förhållanden. Enligt motionen saknas en allsidig vetenskaplig belysning av djurförsökens relevans i angivna hänseende.

Utskottet erinrar om att en motion om sammansättningen av de etiska nämnderna behandlades av utskottet under riksmötet 1980/81 (se JoU 1980/81: 1). I betänkandet lämnades uppgifter om nämndernas sammansättning och dittillsvarande verksamhet, vilka i stort sett alljämt äger sin giltighet. I anslutning till de nu aktuella motionerna vill utskottet tillägga att lantbruksstyrelsen för nu löpande mandatperiod beslutat att representanter för Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök får utses till nämndledamöter. I fråga om önskemålet om politisk representation bör påpekas att en del av lekmännen utses av vederbörande kommun eller landsting, ett förhållande som i viss mån bör kunna tillgodose önskemålet i motion 1982/83: 1982 om politiskt ansvar för verksamheten.

Frågan om eventuellt ökat inflytande för någondera kategorin av nämndledamöter måste enligt utskottets mening bedömas med utgångspunkt i de skäl som enligt 1978 års beslut förelåg för att införa en generell etisk förprovning av alla djurförsök. Syftet med denna förprovning var nämligen att i första hand tillgodose kraven på en ökad information om och insyn i

verksamheten. Utskottet vill framhålla att antalet lekmanrepresentanter i sig givetvis inte är av avgörande betydelse för att denna funktion av verksamheten skall anses säkerställd.

Som utskottet tidigare anfört är det en av centrala försöksdjursnämndens huvuduppgifter att följa de etiska nämndernas arbete och bedömning av frågor om användningen av försöksdjur. En första utvärdering av verksamheten har genomförts. I avbidan på resultatet av denna utvärdering är utskottet inte berett att förorda någon ändring av principerna för de djurförsöksetiska nämndernas sammansättning. Utskottet avstyrker således motionerna 1982/83:789, 1982/83:1623, yrkande 1 och motion 1982/83:1982.

Vad gäller den mera grundläggande frågan om djurförsökens relevans, som tas upp i motion 1982/83:1623, yrkande 2, får utskottet anföra följande. Sedan lång tid tillbaka råder stor enighet om att djurförsöken ofta är outhärliga inom den vetenskapliga forskningen, främst på det medicinska området. För flertalet bedömare torde det framstå som uppenbart att denna forskning skapat bättre möjligheter att förebygga och bota sjukdomar och annat mänskligt lidande. På andra områden, där djurförsöken inte är lika försvarbara från etisk synpunkt, har utskottet funnit anledning att ifrågasätta vissa typer av djurförsök, om än från andra utgångspunkter än dem som tas upp i motion 1982/83:1623 (se t. ex. JoU 1981/82:3). Utskottet kan dock inte dela motionärens bedömning att det finns anledning att generellt ifrågasätta djurförsökens vetenskapliga relevans för mänskliga förhållanden. Motionen torde i denna del få tillgodoses i första hand genom en övergång till alternativa metoder i de fall detta är vetenskapligt motiverat. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet ifrågasvarande motionsyrkande.

Slakt av husdjur m. m.

I motion 1982/83:150 (fp) anføres att anhängare av den judiska religionen i likhet med många andra folk har vissa bestämmelser om hur deras mat skall vara beskaffad. Dessa regler är uråldriga och hänger lika intimt samman med deras religion som etiska föreskrifter och gudstjänstföreskrifter.

I tre länder i Europa, Schweiz, Norge och Sverige, existerar inte en religionsfrihet för judar som sträcker sig ända till deras rätt att slakta sina djur på det enda sätt deras religion tillåter. Sättet kallas koscherslakt, och går så till att halsen på djuret avskärs med ett snabbt snitt, så att döden inträffar så snabbt och smärtfritt som möjligt. Meningen är också att blodet skall rinna ur kroppen så fullständigt som möjligt, eftersom en rättrogen jude inte får äta blod. Varken elchock, gas eller droger får användas som bedövningsmedel. Av sådant blir köttet otjänligt till föda, enligt judisk lag och religion.

Motionären ifrågasätter om koscherslakten medför värre plågor för dju-

ren än andra slaktmetoder och föreslår en utredning av koscherslakten från djurskyddssynpunkt. Om det kan visas att metoden är, i djurskyddshänseende lika acceptabel som andra metoder bör enligt motionen den lag som omöjliggör koscherslakt upphävas, eftersom den då strider mot grundlagens bestämmelser om religionsfrihet.

Enligt motion 1982/83: 475 (fp) åsamkas många husdjur lidanden i samband med transporter till slakterierna. Det beror på många faktorer, såsom olämpliga transportsätt, stress m. m. Förutom de ekonomiska förlusterna uppstår en förlust i smärta och ångest som ingen mått. Motionären föreslår att man i en utredning tar fram opartiska och odiskutabla vetenskapliga fakta om hur slaktdjur verkligen behandlas i Sverige. På grundval härav får man sedan överväga vilka åtgärder som kan vidtas mot rådande missförhållanden.

Utskottet får i anslutning till motionen om s. k. koscherslakt anföra följande.

Enligt lagen (1937: 313) angående slakt av husdjur skall vid sådan slakt djuret bedövas omedelbart före blodets avtappande. Utan föregående bedövning får dock fjäderfä och kaniner avlivas genom att huvudet hastigt skiljs från kroppen.

Detaljföreskrifter angående godkända bedövningsmetoder m. m. finns i lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1982: 12) om behandling av husdjur i samband med slakt m. m. Reglerna innebär bl. a. att mekanisk bedövning – med bultpistol, slaktpistol och kulvapen – är tillåten för samtliga djurslag. Elektrisk bedövning får användas till svin och fjäderfä. För användning till andra djurslag krävs att lantbruksstyrelsen godkänt utrustningen och tekniken. S. k. ritualslakt får endast ske på djur som är bedövade på föreskrivet sätt.

Före 1937 års lagstiftning – som trädde i kraft den 1 juli 1938 – hade det ej funnits någon särskild lagstiftning angående tillvägagångssättet vid slakt. I förekommande fall hade bl. a. strafflagens allmänna bestämmelser om djurplågeri fått tillämpas.

Av förarbetena till 1937 års lag (prop. 1937: 188) framgår dock att frågan om att införa bestämmelser mot onödigt plågande av djur vid slakt varit föremål för behandling i riksdagen långt tidigare. Redan vid 1887 års riksdag hade det väckts motioner i ämnet. Frågan återkom därefter med jämna mellanrum under slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet, utan att någon lagstiftning kom till stånd.

1937 års lag tillkom efter ingående vetenskapliga undersökningar m. m. – som delvis refereras i proposition 1937: 188 – av de olika slaktmetoder som då var brukliga, däribland den s. k. skäktingen eller halssnittet. Denna metod var enligt propositionen det vanliga avlivningssättet för slaktdjur hos judar och muhammedaner. Frågan om detta avlivningssätt i fortsättningen kunde accepteras utan föregående bedövning diskuterades

utförligt av föredragande departementschefen (prop. s. 58 f.) med utgångspunkt i djurskyddsintressen och andra intressen. Slutsatsen blev att man inte, vare sig av hänsyn till religionsfriheten eller andra överväganden, kunde göra undantag från kravet på bedövning före blodavtappning. Av propositionen framgår att bedömningen i viss mån påverkades av uppgifter som förekommit rörande vissa elektriska bedövningsmetoder, vilka antogs inte medföra sådana förändringar hos djuret att de skulle strida mot den judiska ritualen.

Från lagens ikraftträdande och fram till år 1979 bedrevs enligt uppgift koscherslakt i Sverige enligt en metod som innebar att djuret bedövades lätt med elektricitet eller gas före blodavtappning. Metoden var emellertid inte invändningsfri från religiös synpunkt. Under senare år har behovet av koscherslaktat kött tillgodosetts genom import, främst från Danmark. Det rör sig om en kvantitet av ca 50 ton om året. Fram t. o. m. budgetåret 1982/83 erhöll de judiska församlingarna av prisregleringsmedel restitution av införselavgifter för sådant kött. Denna finansieringsmetod är nu föremål för omprövning. I regeringskansliet överväger man f. n. huruvida och på vilket sätt ersättning för införselavgifter framgent kan beviljas.

Veterinärrådet Eric Skoglund, lantbruksstyrelsen, har på uppdrag av jordbruksdepartementet gjort en studieresa till USA för att närmare undersöka några där tillämpade slaktmetoder som innebär att djuret tappas på blod utan föregående bedövning. Mot bakgrund av vad som redovisas i rapporten anser Skoglund det uppenbart att koscherslakt i jämförelse med konventionell slakt av nötkreatur är klart sämre och oacceptabel från djurskyddssynpunkt.

Utskottet anser mot angivna bakgrund inte att det finns skäl att tillstyrka motion 1982/83: 150, som f. ö. – i fråga om kravet på utredning rörande koscherslakten – blivit till stor del tillgodosedd genom den nyss redovisade undersökningen av vissa amerikanska slaktmetoder. Enligt utskottets mening skulle det stå i strid med djurskyddsintressen och med svenska traditioner på djurskyddslagstiftningens område om man, om än i begränsad omfattning, eftergav kravet på en effektiv bedövning i samband med slakt av husdjur. Givetvis har utskottet förståelse för de problem som är förknippade med att reglerna om slakt för vissa troshälsökännare har en religiös innebörd. Grundlagens bestämmelser om religionsfrihet kan emellertid inte anses sträcka sig så långt som motionären synes ha förutsatt. Bl. a. torde dessa regler inte kunna åberopas som stöd för ett beteende som strider mot svensk lag och rättsuppfattning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83: 150.

Vad därefter beträffar behandlingen av husdjur i samband med slakttransport m. m. vill utskottet först hänvisa till reglerna i djurskyddslagen (1944: 219) och till lantbruksstyrelsens detaljföreskrifter i ämnet.

Enligt 6 § djurskyddslagen (1944: 219) skall vid transport av djur särskilt iakttas att transportmedlet är lämpat för ändamålet och att djuret såvitt

möjligt skyddas mot stötar, skavning o. dyl. Närmare bestämmelser om transport av djur har, enligt bemyndigande i djurskyddslagstiftningen, meddelats av lantbruksstyrelsen.

Beträffande ilastning, transport och avlastning av djur finns regler i lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1981:45) om transport av levande djur.

Vidare har lantbruksstyrelsen i april 1982 utfärdat bestämmelser om behandlingen av husdjur i samband med slakt m. m. (LSFS 1982:12).

Beträffande djurhållning i allmänhet finns allmänna råd och föreskrifter i lantbruksstyrelsens kungörelse om djurhållning m. m. (LSFS 1982:21).

I samtliga dessa bestämmelser har djurskyddsintresset getts en framträdande plats.

Enligt vad utskottet erfarit arrangerade Svenskt djurskyddsforum i september 1983 ett symposium där olika aspekter på den moderna svinhållningen diskuterades. Bakom arrangemanget stod bl. a. flertalet djurskyddsorganisationer samt Sveriges veterinärförbund. Vid symposiet framkom uppgifter om vissa missförhållanden i slaktsvinsproduktionen. Bl. a. redovisades en undersökning år 1982 av slaktsvin i Hallands län, som visade höga frekvenser av lungsjukdomar, ledinflammationer, bölder och leverskador. I omedelbar anslutning till symposiet kallades representanter för djurskyddsorganisationerna och vissa myndigheter m. fl. till en hearing på jordbruksdepartementet. I beslut den 20 oktober 1983 uppdrog därefter regeringen åt lantbruksstyrelsen att i samråd med statens livsmedelsverk och statens jordbruksnämnd utreda och lämna förslag till åtgärder för att förbättra djurhälsan och djurskyddet inom svinskötseln m. m.

Det bör tilläggas att man också från slakterinäringens sida vidtagit åtgärder för att förbättra slaktdjurens förhållanden. Vid flera slakterier pågår sedan lång tid tillbaka aktiv rådgivning om hälso- och miljöförbättrande åtgärder samt resultatanalys.

Utskottet delar motionärens uppfattning om det angelägna i att slaktdjurens förhållanden blir föremål för uppmärksamhet. Som utskottet vid flera tillfällen anfört kan utvecklingen mot allt starkare effektivitetskrav inom animalieproduktionen få konsekvenser som är betänkliga från djurskyddssynpunkt. Det torde numera inte råda delade meningar om att det också ligger i jordbruks- och slakterinäringens intresse att motverka stress och sjukdomar inom djurskötseln. Av det anförda framgår att utskottet ställer sig positivt till syftet med motion 1982/83:475. Med hänsyn bl. a. till den verksamhet och de initiativ som utskottet här redovisat kan det dock förutsättas att syftet med motionen kommer att tillgodoses utan någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *LD50-metoden*
att riksdagen lämnar motion 1982/83: 149 utan vidare åtgärd,
2. beträffande *alternativa metoder*
att riksdagen lämnar motion 1982/83: 1445 utan vidare åtgärd,
3. beträffande *djurförsöksetiska nämnder*
att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 789, 1982/83: 1623 yrkande I och 1982/83: 1982,
4. beträffande *djurförsöks relevans*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1623 yrkande 2,
5. beträffande *slakt av husdjur*
 - a. att riksdagen avslår motion 1982/83: 150,
 - b. att riksdagen lämnar motion 1982/83: 475 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 29 november 1983

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s) och Bertil Jonasson (c).

Reservationer

1. LD 50-metoden (mom. 1)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet delar" och på s. 3 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärens kritiska synpunkter på användningen av LD50-metoden. Som framgår av motionen har metoden på senare tid ifrågasatts i olika sammanhang av representanter för såväl forskarna som industrin. Det är enligt utskottets mening viktigt att Sverige, som redan tagit initiativ till diskussioner på internationell basis rörande LD50-metoden, fortsätter med dessa ansträngningar. Med förenade krafter bör forskning och industri kunna få fram bättre metoder att mäta olika ämnens toxicitet. Det måste vidare vara en angelägen uppgift för politiker

och forskare att i lämpliga internationella fora arbeta för att ersätta LD50-metoden med andra testmetoder som medför minskat lidande eller helst inget lidande alls för försöksdjuren. Regeringen har härvid ett särskilt ansvar för den övergripande bevakningen av att svenska initiativ fullföljs. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1982/83: 149 bör ges regeringen till känna,

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande LD50-metoden*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:149 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om minskad användning av LD50-metoden,

2. Alternativa metoder (mom. 2)

Einar Larsson (c), John Andersson (vpk) och Bertil Jonasson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "När det" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i enlighet med vad som anförts i motion 1982/83: 1445, att det finns starka skäl som talar för en intensifierad satsning på alternativa metoder till djurförsök. Alternativa metoder är i regel mycket billigare än djurförsök, varför det förutom etiska vinster på sikt även blir ekonomiska vinster med sådana metoder. I initialskedet kan de dock innebära kostnader som respektive forskningsinstitution inte är beredd att betala. Bl.a. därför är en riktad statlig satsning på dessa metoder befogad. I enlighet med riksdagens uttalade vilja att minska antalet djurförsök bör sådana projekt där forskarna själva ser möjligheter att ersätta djurförsöken erhålla tillräckligt stöd av det allmänna. I annat fall riskerar man att utvecklingen av alternativa metoder avstannar. Vad utskottet med anledning av motion 1982/83: 1445 anfört om behovet av ökade forskningsanslag för alternativa metoder bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande alternativa metoder*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1445 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av ökade forskningsanslag för alternativa metoder till djurförsök,

3. Djurförsöksetiska nämnder (mom. 3)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 5 slutar med "1982/83: 1982" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i huvudsak i de kritiska synpunkter som framförs i

bl. a. motion 1982/83: 1623 angående de etiska nämndernas sammansättning. Den nu tillämpade uppdelningen mellan forskare, försöksdjurspersonal och lekmän innebär att majoriteten av platserna besätts med personer som i sin yrkesverksamhet är beroende av djurförsöken. Det är också anmärkningsvärt att man i samma instans utser personer som är varandras över- resp. underordnade. Över huvud taget är djurskyddsintresset underlägset intressen med materiella drivkrafter bakom sig, nämligen det djurforskande etablissemanget och de i försöken inblandade affärsföretagen. Avslöjande är att nämnderna praktiskt taget aldrig motsatt sig några av de försök de haft att ta ställning till. Angivna förhållanden kräver enligt utskottets mening en radikal förändring av nämndernas sammansättning så att majoriteten utgörs av lekmän. Bland fackrepresentanterna bör dessutom finnas personer med mera allsidig kompetens, såsom etologer, veterinärer eller personer med mera allmän kunskap om vetenskapsteoretiska sammanhang inom området. Representanterna för djurskyddsorganisationerna bör aldrig vara färre än dem som arbetar med djurförsök. Vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83: 1623, yrkande 1, bör ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses i huvudsak också motionerna 1982/83: 789 och 1982/83: 1982.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *djurförsöksetiska nämnder*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1623 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1982/83: 789 och 1982/83: 1982 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ändrad sammansättning av dessa nämnder,

4. **Djurförsöksetiska nämnder (mom. 3)**

Einar Larsson (c), Börje Stensson (fp) och Bertil Jonasson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 5 slutar med "1982/83: 1982" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i stor utsträckning i de synpunkter som anförs i motionerna 1982/83: 789 och 1982/83: 1982 angående de etiska nämnderna. Som i motion 1982/83: 789 anförts bör inte fördelningen mellan olika kategorier av ledamöter vara låst vid de principer som hittills gällt. En förstärkning av lekmännens representation t. ex. är enligt utskottets mening önskvärd från många synpunkter. Bl. a. är det viktigt att djurskyddsintresset tillmäts en tillräckligt stor betydelse i nämndernas verksamhet. Det förslag till sammansättning som förs fram i motion 1982/83: 1982 anser utskottet värt att överväga. Enligt detta skulle hälften av medlemmarna utses bland forskare och försöksdjurspersonal och den andra hälften av lekmän. Bland lekmännen borde ingå dels företrädare för djurskyddsintressen, dels politiskt valda representanter. Som i båda de aktuella motionerna anförs bör vidare bland forskarrepresentanterna ingå personer med etologisk kunskap

och forskare som har erfarenhet av alternativa metoder. Vad utskottet sålunda anfört om ändrad sammansättning av de etiska nämnderna bör ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses till stor del även motion 1982/83: 1623, yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *djurförsöksetiska nämnder*

att riksdagen med anledning av motionerna 1982/83: 789, 1982/83: 1623 yrkande 1 och 1982/83: 1982 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ändrad sammansättning av dessa nämnder,

5. Djurförsöks relevans (mom. 4)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "frågarande motionsyrkande" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i anslutning till motion 1982/83: 1623 yrkande 2 framhålla att den ständigt ökande produktionen av gifter, läkemedel och andra kemiska substanser ger anledning att ifrågasätta djurförsökens berättigande från delvis nya utgångspunkter, vilka hittills beaktats i alltför ringa utsträckning. Som motionären anfört kan, för det första, principiella invändningar riktas mot den ständigt ökande tillförseln av nya substanser till den mänskliga tillvaron. Då inga verkningsfulla restriktioner finns mot denna måssförekomst av kemiska ämnen är det enligt utskottets mening en felaktig logik att försvara djurförsöken med hänvisning till att de är nödvändiga för att skydda människor mot skadliga verkningar av ifrågasärande ämnen. F. ö. uppstår ständigt, trots djurförsök och annan prövning, nya biverkningar av läkemedel m. m. Det anförda leder automatiskt över på en annan principiell fråga, nämligen huruvida djurs reaktioner över huvud taget är överförbara till parallella mänskliga förhållanden. Frågan har hittills bedömts utifrån snäva fysiologiska parallelliteter mellan högre djur och människor, vilket är vetenskapsteoretiskt helt otillfredsställande. Endast en totalsyn, innefattande en mängd komplicerade genetiska och biokemiska bedömningar, kan besvara frågan huruvida djurförsök är relevanta. I brist på en dylik helhetssyn löper man risken av helt vilseledande resultat, vilkas verkningar för människor kan bli skadliga.

Mot angivna bakgrund instämmer utskottet i kravet på en allsidig utredning rörande relevansen av djurförsöksresultat i enlighet med vad som anförts i motion 1982/83: 1623, yrkande 2.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *djurförsöks relevans*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1623, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en utredning rörande djurförsökens relevans,